

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΟΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από την ίδρυσή του, το 1952, και μέχρι τις μέρες μας, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) μεριμνά για την τήρηση και την ορθή εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης στα κράτη μέλη. Στα χρόνια αυτά, έχει εκδώσει πλήθος αποφάσεων με τις οποίες όχι μόνον έχει ενισχύσει την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, αλλά και έχει αναγνωρίσει στους πολίτες, ειδικότερα δε στους νέους, ολοένα πιο εκτεταμένα δικαιώματα. Στις παρακάτω σελίδες παρουσιάζονται σε θεματικές ενότητες κάποιες σημαντικές αποφάσεις του Δικαστηρίου.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ

Λόγω του διαρκώς αυξανόμενου αριθμού των φοιτητών που σπουδάζουν σε κράτος μέλος διαφορετικό από το δικό τους, το Δικαστήριο αντιμετωπίζει πολλές φορές ζητήματα τα οποία αφορούν τον συγκεκριμένο τομέα. Στο πλαίσιο αυτό, έχει απαντήσει σε ερωτήματα όπως: υπάρχει δυσμενής διάκριση όταν περιορίζεται η πρόσβαση των αλλοδαπών σπουδαστών στα πανεπιστήμια ενός κράτους μέλους; Μπορεί κράτος μέλος να μη χορηγεί ορισμένα επιδόματα στους φοιτητές που έρχονται από άλλα κράτη μέλη; Έχουν τα τέκνα των μεθοριακών εργαζομένων δικαιώματα στο κράτος μέλος όπου εργάζονται οι γονείς τους;

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ

Πρόσβαση στην ανώτερη εκπαίδευση

Το 2004, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το Βέλγιο προέβαινε σε διάκριση εις βάρος των αποφοίτων Λυκείου από άλλα κράτη μέλη (όπως των κατόχων του γαλλικού baccalauréat ή του γερμανικού Abitur), επειδή δεν τους έδινε τη δυνατότητα πρόσβασης στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα του Βελγίου υπό τους ίδιους όρους όπως στους ημεδαπούς αποφοίτους Λυκείου (απόφαση της 1ης Ιουλίου 2004, Επιτροπή κατά Βελγίου, C-65/03). Ανάλογη απόφαση εξέδωσε έναν χρόνο αργότερα, το 2005, και για την Αυστρία ([απόφαση της 7ης Ιουλίου 2005, Επιτροπή κατά Αυστρίας, C-147/03](#)).

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε επίσης, το 2010, ότι δεν επιτρέπεται κατ' αρχήν στα κράτη μέλη να περιορίζουν τις εγγραφές φοιτητών από άλλα κράτη μέλη σε ορισμένα προγράμματα σπουδών ιατρικών πανεπιστημιακών σχολών, εκτός αν πρόκειται για περιορισμό που δικαιολογείται για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας. Για να γίνει δεκτό κάτι τέτοιο, το κράτος μέλος οφείλει να αποδείξει, παραπέμποντας σε σοβαρά και συγκλίνοντα στοιχεία, ότι συντρέχει κίνδυνος μείωσης του αριθμού των πτυχιούχων που προτίθενται να αναλάβουν την παροχή ιατρικών υπηρεσιών στην επικράτειά του ([απόφαση της 13ης Απριλίου 2010, Bressol κ.λπ., C-73/08](#)).

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ

Χρηματοδότηση των σπουδών και φοιτητικά επιδόματα

Τα κράτη μέλη δεν μπορούν να αρνηθούν φοιτητικό δάνειο ή υποτροφία σε σπουδαστές που διαμένουν στο έδαφός τους και πληρούν τις προϋποθέσεις διαμονής ([απόφαση της 15ης Μαρτίου 2005, Bidar, C-209/03](#)). Ωστόσο, είναι δυνατόν τα κράτη μέλη να προβλέπουν ότι τέτοια δάνεια ή υποτροφίες χορηγούνται μόνο σε όσους σπουδαστές αποδεικνύουν έναν ελάχιστο βαθμό ενσωμάτωσης στην κοινωνία τους και έχουν, ως εκ τούτου, διαμείνει εκεί το λιγότερο για ορισμένο χρονικό διάστημα. Το 2008, το Δικαστήριο δέχθηκε, επ' αυτού του θέματος, ότι ήταν σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης η απαίτηση να έχει συμπληρώσει ο σπουδαστής τουλάχιστον 5 έτη διαμονής ([απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2008, Förster, C-158/07](#)).

Το 2012, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Αυστρία προέβαινε σε διάκριση εις βάρος των σπουδαστών από άλλα κράτη μέλη, στον βαθμό που παρείχε δικαίωμα σε μειωμένα κόμιστρα στα μέσα μεταφοράς μόνο στους σπουδαστές των οποίων οι γονείς εισέπρατταν αυστριακά οικογενειακά επιδόματα ([απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2012, Επιτροπή κατά Αυστρίας, C-75/11](#)).

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ

Η περίπτωση των τέκνων των μεθοριακών εργαζομένων

Το 2013, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα κράτη μέλη (εν προκειμένω το Λουξεμβούργο) δεν επιτρέπεται να αρνούνται συστηματικά τη χορήγηση υποτροφιών στα τέκνα μεθοριακών εργαζομένων, έστω και αν οι τελευταίοι δεν διαμένουν στο έδαφός τους. Πράγματι, αρκεί οι γονείς (ή ένας εξ αυτών) να εργάζονται για μεγάλο χρονικό διάστημα στο κράτος μέλος, ώστε να θεωρηθεί ότι υπάρχει επαρκής δεσμός με αυτό ([απόφαση της 20ής Ιουνίου 2013, Giersch κ.λπ., C-20/12](#)).

Επιπλέον, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι στις Κάτω Χώρες γινόταν διάκριση εις βάρος των τέκνων των μεθοριακών εργαζομένων, επειδή το επίδομα για σπουδές στην αλλοδαπή μπορούσε να χορηγηθεί μόνο σε σπουδαστές οι οποίοι είχαν διαμείνει σε ολλανδικό έδαφος τουλάχιστον τα τρία από τα προηγούμενα έξι έτη. Κατά το Δικαστήριο, αυτή η προϋπόθεση διαμονής ήταν υπερβολικά περιοριστική ([απόφαση της 14ης Ιουνίου 2012, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, C-542/09](#)).

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Στην εποχή της πληροφορικής και του διαδικτύου, ο σεβασμός της ιδιωτικής ζωής και η προστασία των προσωπικών δεδομένων αποτελούν ιδιαίτερος ευαίσθητα ζητήματα. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει απαντήσει, μεταξύ άλλων, σε δύο καίρια ερωτήματα: πρώτον, υφίσταται δικαίωμα στη λήθη από τις μηχανές αναζήτησης και, δεύτερον, προστατεύονται επαρκώς τα προσωπικά δεδομένα των πολιτών της Ένωσης τόσο στο εσωτερικό της όσο και έξω από αυτήν;

Το 2014, το Δικαστήριο καθιέρωσε το «δικαίωμα στη λήθη» από τις μηχανές αναζήτησης. Έτσι, όποιος επιθυμεί να παύσει να εμφανίζεται, κατόπιν αναζήτησης με βάση το ονοματεπώνυμό του, σύνδεσμος που οδηγεί σε πληροφορίες σχετικές με την ιδιωτική του ζωή μπορεί να ζητήσει από τον φορέα εκμετάλλευσης της αντίστοιχης μηχανής αναζήτησης, ή, εφόσον αυτός δεν ανταποκριθεί στο αίτημα, από τις αρμόδιες αρχές, τη διαγραφή του συνδέσμου αυτού από τον κατάλογο αποτελεσμάτων. Το Δικαστήριο διευκρίνισε πάντως ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, η επίκληση του δικαιώματος του κοινού στην πληροφόρηση ενδέχεται να δικαιολογεί την απόρριψη του αιτήματος διαγραφής ([απόφαση της 13ης Μαΐου 2014, Google Spain και Google, C-131/12](#)).

Σε μια άλλη υπόθεση, το Δικαστήριο ακύρωσε, το 2015, την απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής βάσει της οποίας επιτρεπόταν στο Facebook να διαβιβάζει στις Ηνωμένες Πολιτείες προσωπικά δεδομένα των Ευρωπαίων συνδρομητών του, με το σκεπτικό ότι η απόφαση αυτή δεν διασφάλιζε επαρκή προστασία από την πρόσβαση των αμερικανικών αρχών στα δεδομένα που αποστέλλονταν από χώρες της Ένωσης ([απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015, Schrems, C-362/14](#)).

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΕΩΝ

Υπολογίζεται ότι ετησίως ταξιδεύουν με αεροπλάνο τρία δισεκατομμύρια επιβάτες. Το Δικαστήριο έχει ασχοληθεί με τα δικαιώματά τους και έχει απαντήσει, μεταξύ άλλων, σε ένα ερώτημα που επανέρχεται διαρκώς: πότε και υπό ποιες προϋποθέσεις οφείλουν οι αεροπορικές εταιρίες να αποζημιώνουν τους επιβάτες;

Το 2009, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, όταν μια πτήση καθυστερεί τρεις και πλέον ώρες, οι επιβάτες έχουν δικαίωμα αποζημίωσης όπως σε περίπτωση ακύρωσης, εκτός αν η αεροπορική εταιρία μπορέσει να αποδείξει ότι η καθυστέρηση οφειλόταν σε εξαιρετικές περιστάσεις που ήταν πέρα από τον πραγματικό της έλεγχο ([απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2009, Sturgeon, C-402/07](#)). Το Δικαστήριο αποσαφήνισε, με μεταγενέστερη απόφασή του, ότι η πρόσκρουση κινητής σκάλας επιβίβασης σε αεροσκάφος, όπως και τα περισσότερα απρόβλεπτα τεχνικά προβλήματα δεν συνιστούν εξαιρετικές περιστάσεις και δεν αποκλείουν, συνεπώς, το δικαίωμα αποζημίωσης (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2014, Siewert κ.λπ., C-394/14· [απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, van der Lans, C-257/14](#)).

Το Δικαστήριο κατέστησε επίσης σαφές, το 2014, ότι ως πραγματική ώρα άφιξης της πτήσης νοείται η στιγμή στην οποία ανοίγει τουλάχιστον μία από τις πόρτες του αεροπλάνου. Πράγματι, οι επιβάτες είναι ελεύθεροι να συνεχίσουν τις όποιες δραστηριότητές τους μόνον άπαξ τους επιτραπεί να εξέλθουν από το αεροσκάφος ([απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2014, Germanwings, C-452/13](#)).

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ

Μπορεί μια εικόνα στη συσκευασία τροφίμου ή μια ένδειξη στην ετικέτα εμφιαλωμένου μεταλλικού νερού για χαμηλή περιεκτικότητα σε αλάτι να παραπλανήσουν τον καταναλωτή; Ιδού δύο ερωτήματα στα οποία απάντησε πρόσφατα το Δικαστήριο, ανάμεσα στις πολυάριθμες αποφάσεις του που άπτονται της προστασίας των καταναλωτών.

Το 2015, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι οι καταναλωτές πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους ορθές, ουδέτερες και αντικειμενικές πληροφορίες. Επομένως, όταν η συσκευασία προϊόντος αφήνει να εννοηθεί ότι περιέχεται συγκεκριμένο συστατικό το οποίο, στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει, ο αγοραστής ενδέχεται να παραπλανηθεί ακόμη κι αν στον ίδιο τον κατάλογο αναγράφονται τα σωστά συστατικά. Αυτό συνέβαινε στην περίπτωση ενός φρουτώδους αφεψήματος στη συσκευασία του οποίου εικονίζονταν σμέουρα και άνθη βανίλιας, μολονότι το αφέψημα δεν περιείχε φυσικά συστατικά από τα αντίστοιχα φρούτα ([απόφαση της 4ης Ιουνίου 2015, Teekanne, C-195/14](#)).

Το 2015 και πάλι, το Δικαστήριο έκρινε ότι η περιεκτικότητα σε νάτριο, όπως εμφανίζεται στη συσκευασία των εμφιαλωμένων μεταλλικών νερών, πρέπει να αντιστοιχεί στη συνολική ποσότητα νατρίου υπό όλες του τις μορφές (επιτραπέζιο αλάτι και όξινο ανθρακικό νάτριο). Ειδάλλως, ο καταναλωτής θα μπορούσε να παραπλανηθεί αν το νερό παρουσιαζόταν ως χαμηλής περιεκτικότητας σε αλάτι, ενώ είναι πλούσιο σε όξινο ανθρακικό νάτριο ([απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2015, Neptune Distribution, C-157/14](#)).

ΚΟΙΝΩΝΙΑ/ΥΓΕΙΑ

Δεδομένου ότι το δίκαιο της Ένωσης καλύπτει ένα αχανές φάσμα διαφορετικών τομέων, δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις στις οποίες το Δικαστήριο έρχεται αντιμέτωπο με κοινωνικά ζητήματα ή με ζητήματα υγείας. Πιο συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έχει δώσει απάντηση και στα ακόλουθα δύο ερωτήματα: πρώτον, υφίσταται δικαίωμα σε σύνταξη χηρείας όταν πρόκειται για ομόφυλο ζευγάρι που έχει συνάψει σύμφωνο συμβίωσης και, δεύτερον, μπορούν οι πολίτες της Ένωσης να τύχουν περίθαλψης και σε άλλο κράτος μέλος, πέραν του δικού τους;

Ήδη από το 1998, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι πολίτες της Ένωσης μπορούν να μεταβούν για περίθαλψη σε οποιοδήποτε κράτος μέλος και να ζητήσουν να τους επιστραφούν τα ιατρικά έξοδα με βάση του ισχύοντες πίνακες τιμών στο κράτος ασφάλισης (κράτος όπου είναι ασφαλισμένοι σε ταμείο ασθενείας). Η νομολογιακή αυτή αρχή ανάγεται στο γεγονός ότι το ασφαλιστικό ταμείο του Λουξεμβούργου είχε αρνηθεί να επιστρέψει, σε δύο Λουξεμβούργιους πολίτες, τα έξοδα για την αγορά γυαλιών όρασης στο Βέλγιο και ορθοδοντικής θεραπείας στη Γερμανία, αντιστοίχως ([αποφάσεις της 28ης Απριλίου 1998, Decker, C-120/95, και Kohll, C-158/96](#)). Όσον αφορά δε τη νοσοκομειακή περίθαλψη σε άλλο κράτος μέλος, ασφαλώς απαιτείται προηγουμένως η έγκριση του κράτους ασφάλισης, δεν πρέπει όμως οι σχετικές αιτήσεις να απορρίπτονται συλλήβδην. Ειδικότερα, χειρουργική επέμβαση μπορεί να γίνει και σε άλλο κράτος μέλος όταν ο χρόνος αναμονής στο κράτος ασφάλισης του ασθενούς δεν είναι εύλογος, λαμβανομένης υπόψη της κατάστασης της υγείας του (απόφαση της 12ης Ιουλίου 2001, Smits και Peerbooms, C 157/99, και [απόφαση της 16ης Μαΐου 2006, Watts, C-372/04](#)).

Το 2008, το Δικαστήριο έκρινε ότι η μη χορήγηση σύνταξης χηρείας σε καταχωρισμένο σύντροφο του ίδιου φύλου αποτελούσε άμεση διάκριση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, δεδομένου ότι η περίπτωση του επιζώντος συντρόφου είναι παρόμοια με του επιζώντος συζύγου. Εν προκειμένω, γερμανικός φορέας πρόνοιας δεν είχε αναγνωρίσει σε άνδρα, του οποίου ο καταχωρισμένος σύντροφος απεβίωσε, δικαίωμα σε σύνταξη χηρείας ([απόφαση της 1ης Απριλίου 2008, Maruko, C-267/06](#)).

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Πολλές φορές κατά το παρελθόν έχουν υποβληθεί στην κρίση του Δικαστηρίου διαφορές οι οποίες αφορούσαν, κατά βάση, τον αθλητισμό και το δικαίωμα στην πληροφόρηση και την πρόσβαση του κοινού σε αναμεταδόσεις αθλητικών αγώνων.

Από το 1995, το Δικαστήριο είχε δεχθεί ότι οι ποδοσφαιριστές είναι εργαζόμενοι, οι οποίοι είναι ελεύθεροι, υπό αυτή την ιδιότητά τους, να επιλέγουν κατά τη λήξη του συμβολαίου τους την ομάδα της αρεσκείας τους, χωρίς ο νέος σύλλογος να υποχρεούται να καταβάλει αποζημίωση στον προηγούμενο. Με τη δικαστική αυτή απόφαση κατέστη δυνατό στους ποδοσφαιρικούς συλλόγους να μετέχουν στα εθνικά πρωταθλήματα ακόμη και με ομάδα της οποίας κανένας παίκτης δεν έχει την ιθαγένεια της χώρας όπου διεξάγεται το πρωτάθλημα (απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1995, Bosman, C-415/93).

Επίσης, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε, το 2013, ότι επιτρέπεται στα κράτη μέλη να επιβάλουν την αναμετάδοση των ποδοσφαιρικών αγώνων της τελικής φάσης του Μουντιάλ και του EURO από τηλεοπτικό σταθμό ελεύθερης πρόσβασης ([απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, UEFA και FIFA κατά Επιτροπής, C-201/11 κ.λπ.](#)). Το 2013 και πάλι, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι εθνικές αρχές έχουν τη δυνατότητα να θέτουν όρια στα ποσά που ζητούνται για την αναμετάδοση σύντομων αποσπασμάτων ποδοσφαιρικών αγώνων, ώστε να μπορούν οι τηλεοπτικοί σταθμοί να μεταδίδουν μικρής διάρκειας ανταποκρίσεις επικαιρότητας, με ελάχιστο κόστος ([απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2013, Sky Österreich, C-283/11](#)).

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Το Δικαστήριο ασχολείται συχνά με θέματα περιβάλλοντος, αφού τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης θεσπίζουν πολυάριθμες ρυθμίσεις στον τομέα αυτόν. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί επί της προστασίας διαφόρων ζωικών ειδών (πτηνά, χελώνες, χάμστερ, λύγκας κ.ά.), επί της επεξεργασίας των αποβλήτων και των αστικών λυμάτων, επί της τήρησης των ανώτατων τιμών διοξειδίου του αζώτου, επί των κανόνων εμπορίας προϊόντων φώκιας και, βεβαίως, επί των ποσοστώσεων στις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου.

Στο πλαίσιο της λεγόμενης «διαδικασίας διπλής παράβασης» (όταν κράτος μέλος δεν συμμορφώνεται με δικαστική απόφαση που έχει εκδοθεί εις βάρος του), το Δικαστήριο έχει κατά καιρούς επιβάλει σημαντικά πρόστιμα σε κράτη μέλη τα οποία δεν σεβάστηκαν αποφάσεις του για την προστασία του περιβάλλοντος. Ενδεικτικά, το υψηλότερο κατ' αποκοπήν ποσό (40 εκατομμύρια ευρώ) έχει κληθεί να πληρώσει η Ιταλία για παράβαση των κανόνων της Ένωσης σχετικά με τη διαχείριση αποβλήτων ([απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2014, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-196/13](#)). Όσο για τη βαρύτερη χρηματική ποινή (57,77 εκατομμύρια ευρώ ανά εξάμηνο καθυστέρησης), έχει επιβληθεί στη Γαλλία το 2005, επειδή δεν ήλεγχε όπως έπρεπε την αλίευση ορισμένων ιχθύων (μπακαλιάρων κάτω από το ελάχιστο μέγεθος που επιτρέπει η νομοθεσία της Ένωσης, [απόφαση της 12ης Ιουλίου 2005, Επιτροπή κατά Γαλλίας, C-304/02](#)).

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Διεύθυνση Επικοινωνίας
Τμήμα Εκδόσεων και Ηλεκτρονικών Μέσων

Ιούνιος 2017

